OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Kirje

20.10.2025

VN/2628/2025
VN/2628/2025-OKM-50

Eduskunta
Valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausunto HE 99/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtiontalousarvioksi vuodelle 2026

Teema: korkeakouluopetus ja tutkimus (luku 29.40). Talousarvioesityksen keskeiset painotukset ja kipupisteet korkeakoulutuksen sekä T&K toiminnan osalta

Korkeakouluopetukseen ja tutkimukseen ehdotetaan ensi vuodelle runsaat 4 mrd. euroa, joka on 135 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen näkökulmasta tärkeimmät muutokset vuoden 2026 talousarvioehdotuksessa liittyvät tutkimus- ja kehittämistoiminnan valtion rahoituksen lisäyksiin, koulutus- ja osaamistason nostoon ja kasvutoimien rahoittamiseksi tehtäviin menosopeutuksiin.

T&K-toiminnan valtionrahoitus

Hallitus on sitoutunut kansallisen tutkimus- ja kehittämismenojen nostotavoitteen ja voimassa olevan tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituslain mukaisesti siihen, että valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitus nousee 1,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuoteen 2030 mennessä. Tutkimus- ja kehittämispanostusten tuottavuuden kasvun aikaan saamiseksi on välttämätöntä varmistaa osaajien saatavuus, riittävät koulutusmäärät ja Suomen houkuttelevuus ulkomaisten osaajien näkökulmasta. T&K-rahoituslain myötä lisääntyvä T&K-rahoitus vaatii tehtyjä T&K-henkilötyövuosia lisää vuoteen 2030 mennessä. Epävarmuuksista huolimatta ilmeistä on, että T&K-henkilöstön tulisi kasvaa useilla kymmenillä tuhansilla verrattain lyhyessä ajassa. Lisää T&K-työntekijöitä tarvitaan kaikilla koulutustasoilla.

Valtion T&K-rahoituksen suhteen BKT:hen arvioidaan olevan 1,07 % (noin 3,17 mrd. euroa) v. 2026. Lakia valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta päivitetään siten, että laissa huomioidaan valtiovarainministeriön uusin talousennuste. Voimassa olevan lain mukaan uusin talousennuste olisi huomioitu vasta vuoden 2028 talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä. Päivitetyn laskelman mukaan rahoituslain mukaiset vuosittaiset T&K-rahoituksen korotukset ovat n. 240 milj. euroa vuodesta 2026 lähtien aiemman 280 milj. euron sijaan. Vuodelle 2026 esitetty rahoituksen kasvumäärä 255 milj. euroa ylittää päivitetyn lakiesityksen mukaisen korotuksen. Arvioitua heikomman BKT-kehityksen huomioiminen kohdistetaan v. 2026 jakamatta olevaan T&K-lisärahoitukseen.

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Opetus- ja kulttuuriministeriö				
PL 29 00023 Valtioneuvosto	Meritullinkatu 10 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 135 9335 +358 9 135 9335	kirjaamo.okm@gov.fi

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen T&K-toimintaan suoraan kohdennettua valtionrahoitusta lisätään ensi vuonna 30 milj. eurolla. Lisäksi myös muu aiemmin päätetty T&K-toiminnan lisärahoitus vahvistaa korkeakoulujen tutkimustoiminnan edellytyksiä. EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus vuonna 2026 on korkeakouluille ja CSC:lle yhteensä runsaat 34 milj. euroa. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitustason nousuun yliopistoissa liittyy jo aiemmin päätetty tohtoripilotti, johon on varattu 86 milj. euroa vuodelle 2026. Sitä koskevan rahoituksen määrä on yhteensä 262 milj. euroa vuosina 2024–2027.

Lisäksi EuroHPC LUMI:n korvaamiseen uudella supertietokoneella ehdotetaan 75 milj. euron rahoitusta vuonna 2026. Suomen rahoitusosuus on yhteensä 250 milj. euroa vuosina 2025–2028. Suurteholaskennan ekosysteemin käytön monipuolistamiseen ja kyvykkyyksien vahvistamiseen ehdotetaan 8 milj. euroa vuodelle 2026.

Vuonna 2026 kaikista kohdennetuista T&K-lisärahoituksista on budjetoitu opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle runsaat 42 %.

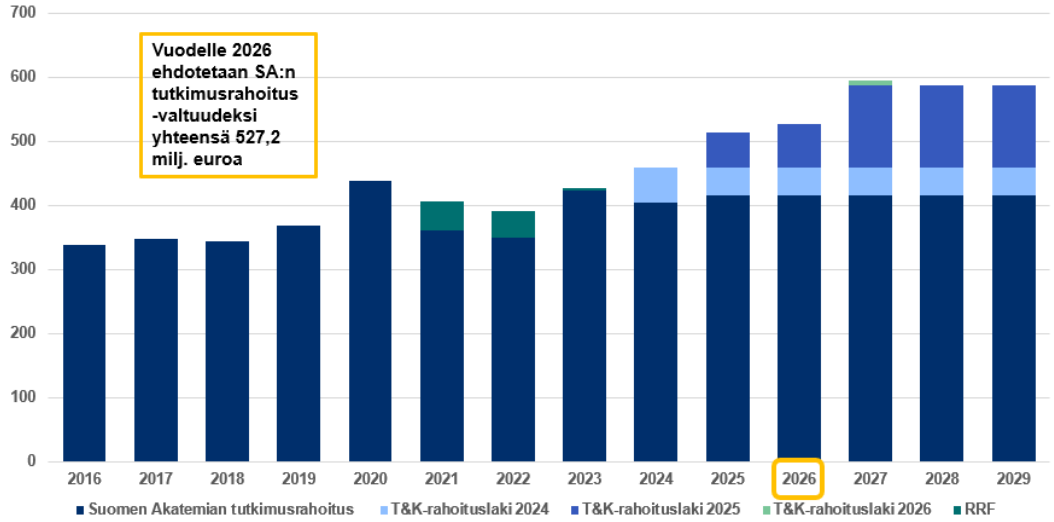
Kuva. T&K-rahoituksen vahvistaminen OKM:n hallinnonalalla vuosina 2024–2029 (Kehys 2026–2029, TAE 2026)

	T&K-rahoituksen lisäykset OKM:n hallinnonalalla vuosina 2024-2029, M€	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Pysyvä	❑ Suomen Akatemia (valtuus)	55	92	112	172	172	172
	❑ EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (YO, AMK, CSC)	21,2	24,9	34,1	x	x	x
	❑ Yliopistot, tutkimuksen vahvistaminen	-	-	20	39	39	39
	❑ Ammattikorkeakoulut, tutkimus- ja kehittämistoiminnan vahvistaminen	-	-	10	15	15	15
	❑ CSC, suurteholaskennan ekosysteemin käytön monipuolistaminen ja kyvykkyyksien vahvistaminen	-	-	8	10	10	10
Määrä-aikainen	❑ Yliopistot, tohtorikoulutuksen pilotti	40	86	86	50	-	-
	❑ LUMI AI		50	75	75	50	-
	❑ Suomen Akatemia (valtuus), hyvinvointialueiden T&K-toiminnan vahvistaminen		8		8		
	Yhteensä	116,2	260,9	345,1	369 + x	286 + x	236 + x

x) EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen kohdennettavissa yhteensä: 35 milj. euroa v. 2024, 50 milj. euroa v. 2025, 55 milj. euroa v. 2026 ja 65 milj. euroa v. 2027 lähtien. Vuosien 2027–2029 kohdentuminen ei vielä tiedossa. Nämä määrärahat kehyspäätöksessä kokonaisuudessaan työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla. Korkeakoulujen perusrahoituksesta laskennallinen osuus sisältyy valtion T&K-rahoituksen kokonaisuuteen.

Suomen Akatemialle ehdotetaan tutkimushankevaltuudeksi yhteensä 527,2 milj. euroa, joka on 12 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Suomen Akatemian tutkimusrahoitusvaltuudet historiallisen korkealla tasolla, mutta selvästi pienemmät kuin Business Finlandilla.

Kuva. Suomen Akatemian tutkimusrahoitusvaltuus 2016–2029, milj. euroa (nimellisarvoin)

Koulutus- ja osaamistason nosto

Hallitus on sitoutunut tekemään toimenpiteitä, joilla korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrä pyritään nostamaan mahdollisimman lähelle 50 prosenttia vuoteen 2030 mennessä. Talousarvioehdotukseen sisältyy aiemmin päätettyjen korkeakoulujen aloituspaikkamäärien lisäämisen edellyttämä määräraha 9,9 milj. euroa (osa vuosille 2024–2027 päätettyä yhteensä 42,1 milj. euron lisärahoitusta). Lisäksi talousarvioehdotukseen sisältyy yhteensä 3,8 milj. euron pysyvä lisäys korkeakoulujen aloituspaikkamäärän lisäämiseen vuodesta 2026 alkaen.

Puoliväliriihen kasvutoimissa päätettiin lisätä korkeakoulujen aloituspaikkoja sekä toteuttaa ilman korkeakoulupaikkaa jääneille toisen asteen koulutuksesta valmistuneille maksuton 30 opintopisteen opintoseteli avoimeen korkeakouluopetukseen. Näihin toimiin kohdennettavat määrärahat valmistellaan sisällytettäväksi vuoden 2026 täydentävään talousarvioehdotukseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön täydentävä talousarvioehdotus toimitetaan valtiovarainministeriölle 22.10 ja hallituksen esitys julkistetaan 20.11.

Menosopeutukset

Menosopeutukset vaikuttavat korkeakoulujen rahoituksen kokonaistasoon maltillisesti. Korkeakoulujen perusrahoitusta ehdotetaan lisättäväksi kustannustason nousua vastaavasti 82 milj. eurolla.

Vuonna 2026 yliopistojen (mom. 29.40.50) ja ammattikorkeakoulujen (mom. 29.40.55) yhteensä vajaan 3,3 mrd. euron suuruiseen valtionrahoitukseen kohdistuu määrärahalisäysten rinnalla 83,8 milj. euron, eli noin 2,7 prosentin suuruiset uudet säästöt.

- Aiemmin päätettyjä valtionavustussäästöjä on kohdennettu korkeakouluille 52,7 milj. euroa vuodesta 2026 alkaen (yliopistot - 35,8 milj. euroa ja ammattikorkeakoulut - 16,9 milj. euroa).

- Lisäksi osana kevään 2025 lisätoimien kokonaisuutta korkeakoulujen perusrahoitusta vähennetään 30 milj. eurolla vuonna 2026 (yliopistot - 20,4 milj. euroa, ammattikorkeakoulut - 9,6 milj. euroa). Säästö pienenee 20 milj. euroon vuonna 2027 ja 15 milj. euroon vuodesta 2028 alkaen.

- Lisäksi korkeakoulujen harkinnanvaraiseen rahoitukseen kohdistuu 1,1 milj. euron säästö (yliopistot – 0,75 milj. euroa, ammattikorkeakoulut – 0,35 milj. euroa) vuodesta 2026 alkaen.

Hallitusohjelman mukaiset avoimen korkeakoulutuksen ja EU/ETA-maiden ulkopuolisten lukukausimaksutulojen lisäystä vastaavat säästöt näkyvät korkeakouluilla vuonna 2026 yhteensä 7 milj. euron (yliopistot -2,9 milj. euroa ja ammattikorkeakoulut – 4,1 milj. euroa) valtionrahoituksen vähennyksenä vuoteen 2025 verrattuna.

Kaikki määrärahamuutokset huomioon ottaen yliopistojen valtionrahoitus (mom. 29.40.50) lisääntyy vuoteen 2025 verrattuna 44,6 milj. euroa ja ammattikorkeakoulujen valtionrahoitus (mom. 29.40.55) vastaavasti 18 milj. euroa. Ilman arvonlisäverokompensaation muutosta lisäys yliopistoilla on 26,9 milj. euroa ja ammattikorkeakouluilla 0,5 milj. euroa. Viime vuosien merkittävistä määrälisäyksistä huolimatta korkeakoulujen valtionrahoitus on aiemmin toteutettujen indeksijäädytysten seurauksena reaalisesti 2010-luvun alun tasolla. Määrärahalisäykset ovat indeksikorotuksia lukuun ottamatta käyttötarkoitukseltaan sidottuja ja osin määräaikaisia.

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen julkinen rahoitus on edelleen vahvaa ja vakaata, mutta korkeakoulujärjestelmään kohdistuviin yhteiskunnallisiin odotuksiin sekä kansainväliseen osaamis- ja osaajakilpailuun vastaaminen on edellyttänyt korkeakouluilta viime vuosina merkittäviä tuottavuustoimia aloituspaikkojen lisäysten toteuttamiseksi. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen laadun ja kansainvälisen kilpailukyvyn vahvistamiseksi tulevaisuudessa tarvitaan koko korkeakoulusektorin toiminnan tehostamista esimerkiksi yhteistyön keinoin ja priorisoimalla sekä yksityisen rahoituksen osuuden kasvattamista tutkimuksen ja koulutuksen rahoituksessa. T&K-toiminnan rahoituslisäyksillä on samansuuntaisia tavoitteita. Muun muassa näitä kysymyksiä tarkastellaan korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiotyössä, jota tehdään yhdessä koko korkeakoulukentän kanssa. Vision parlamentaarinen seurantaryhmä käynnisti työnsä syyskuussa.

Opetusneuvos Jorma Karhu

Liitteet Opetus- ja kulttuuriministeriön lausunnon kalvot
Jakelu Eduskunta, Kaisa Iso-Sipilä

Tiedoksi Erityisavustaja Emma Hannonen
Kansliapäällikkö Heidi Backman
Ylijohtaja Sirkku Linna